

СІНЬОВА ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

кандидатка юридичних наук, доцент, Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України, м. Харків, Україна
ORCID 0000-0002-5514-3549

УДК 355.1

DOI 10.37772/2518-1718-2025-2(50)-3

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД¹

Анотація. Стаття присвячена дослідженню соціально-правового захисту ветеранів війни в Україні та у зарубіжних країнах. В даній статті досліджено питання забезпечення потреб ветеранів та адаптації кращих міжнародних практик. Розглянуто новітні підходи до соціалізації та адаптації ветеранів війни. У статті розглядається актуальна проблема соціального захисту ветеранів війни в умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України. Авторка аналізує складність соціальних викликів, з якими стикаються учасники бойових дій та члени їхніх родин, наголошуючи на потребі системного підходу до реінтеграції та соціалізації ветеранів. Розглянуто міжнародний досвід підтримки ветеранів у таких країнах, як США, Велика Британія, Естонія, Хорватія та можливість його адаптації в українських умовах. Визначено ключові напрями державної політики щодо забезпечення прав і гарантій для цієї категорії населення, включно з медичною, психологічною та фінансовою підтримкою. Особлива увага приділяється створенню комплексної системи підтримки ветеранів на національному рівні, з урахуванням міжнародно-правових стандартів, інноваційних підходів та особливостей економіки України.

Ключові слова: адаптація, ветерани війни, гарантії, міжнародний досвід, соціальний захист, соціалізація.

Внесок автора. Авторка підготувала статтю самостійно. Авторкою було самостійно підібрано літературу, проведено її аналіз та сформульовані висновки.

Заява про розкриття інформації. Авторка не має жодних конкуруючих фінансових, професійних чи особистих інтересів щодо інших осіб.

ВСТУП

В Конституції України зазначено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

В ст. 17 Основного закону наголошено, що держава забезпечує соціальний захист громадян Укра-

їни, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей (Конституція України, 1996). Таким чином, на державу накладається обов'язок надавати соціальний захист тим, хто ризикував своїм життям та здоров'ям та продовжує захищати незалежність та суверенітет України. **Метою статті** є розглянути особливості соціально-правового захисту ветеранів війни, зокрема дослідити зарубіжний досвід в окресленій сфері для запозичення практики.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА

У процесі вивчення соціально-правового захисту ветеранів війни авторка спирається на сучасні наукові підходи, викладені у низці праць, що розкривають різні аспекти проблеми, зокрема таких вчених як Малюги Л., Сіньової Л., Богданова С., Шевченко Р., Хонди М., Кондратенко О. та ін.

¹ Фундаментальна тема «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни» (РК УкрІНТЕІ №0123U104874 строк реалізації 01.2024 р.–12.2026 р.)

МЕТОДОЛОГІЯ

З метою досягнення поставленої мети дослідження було використано комплекс загальних і спеціальних наукових методів пізнання. Зокрема, застосування методів абстрагування та узагальнення, дедукції й індукції, а також методів аналізу й синтезу, структурно-системного підходу та формально-логічного аналізу дозволило всебічно опрацювати необхідну наукову й нормативно-правову базу та здійснити ґрунтовне дослідження визначених проблем. Використання зазначених методів забезпечило системний підхід до розгляду окремих аспектів дослідження, з урахуванням їх взаємозалежності та взаємовпливу.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Війна в Україні створила ряд особливих соціальних ризиків та значним чином загострила існуючі, оскільки військова агресія російської федерації проти України за своєю сутністю є процесом, який обумовлює складні та нестабільні умови життя людей, що перебувають у зоні активних бойових дій чи знаходяться (перемістились) на відносно безпечні території України. Серед таких груп осіб найбільш соціально вразливими можна вважати учасників бойових дій і членів родин, а також членів родин померлих та загиблих Захисників та Захисниць. Питання забезпечення соціальних гарантій, соціального захисту захисників і захисниць, безумовно, є пріоритетом для України, про що наголошує Президент та уряд. Вказана тематика на сьогодні є наболілою і актуальною, потребує ретельного вивчення і виважених підходів у складний воєнний час для України (Малюга & Сіньова, 2023).

Система законодавства у сфері захисту прав учасників АТО та ветеранів війни в Україні складається з: 1) Конституції України; 2) міжнародних актів; 3) кодексів та законів України, зокрема «Про боротьбу з тероризмом», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про військовий обов'язок і військову службу»; «Про Збройні Сили України»; «Про Національну Гвардію України»; «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей»; «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»; «Про державну прикордонну службу» та ін.; 4) підзаконних актів.

В Україні з 2014 року була започаткована анти-терористична операція (АТО), внаслідок військового конфлікту з'явилась нова категорія громадян – учасники АТО. Антитерористична операція – комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешко-

дження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності.

З 2022 року триває повномасштабна війна, тому особливо гостро стоїть питання щодо соціального захисту такої категорії осіб як: ветерани війни, учасники бойових дій, особи, які належать до учасників бойових дій, особи, які належать до осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни, особи, які належать до учасників війни, сім'ї загиблих (померлих) ветеранів війни, сім'ї загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною. В Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ визначено поняття і зміст статусу ветеранів війни та осіб, на яких поширюється чинність зазначеного Закону.

Варто наголосити, що у вищезазначеному Законі визначений правовий статус ветеранів війни, який забезпечує створення належних умов для їх життєзабезпечення та сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них. Отже, обов'язок держави особливо під час війни підтримувати стабільність у суспільстві та надавати соціально-правовий захист зазначеній категорії осіб.

Як прогнозує Міністерство у справах ветеранів України кількість людей, на яких спрямовуватиметься ветеранська політика, після закінчення війни становитиме близько 4-5 млн осіб. Це учасники бойових дій, які отримали бойовий досвід, відстоюючи нашу незалежність, територіальну цілісність і суверенітет у боях. Це люди, які були поранені і їм встановлено інвалідність внаслідок війни, а також члени родин загиблих наших воїнів і героїв (Radio Svoboda, 2025).

Україна, маючи власний досвід у забезпеченні потреб ветеранів, опиняється перед викликом адаптації кращих міжнародних практик та розробки новітніх підходів до соціалізації ветеранів. Це вимагає не лише урядових зусиль, але й активної участі громадськості та приватного сектору. За допомогою аналізу досвіду країн, таких як США, Канада, Велика Британія та ін., маємо на меті виявити успішні стратегії та можливості для їх імплементації в Україні, забезпечуючи тим самим умови для ефективної підтримки ветеранів на національному та міжнародному рівнях.

Виклики, з якими стикаються українські ветерани, особливо актуальні в умовах повномасштабної війни. Відсутність систематизованого підходу до соціальної адаптації може призводити до різноманітних соціальних проблем, включаючи безробіття, психологічні розлади та соціальну ізоляцію. Тому питання створення комплексної системи підтримки ветеранів не тільки моральний обов'язок держави, але й важлива складова соціальної стабільності та економічного розвитку (Veteran Fund, 2025a). У Ко-

мітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відбулися публічні консультації на тему: «Міжнародний досвід організації та функціонування ветеранської патронатної служби». Як бачимо, Україна використовує міжнародний досвід та організовує роботу для підтримки та супроводу ветеранів та функціонування ветеранської патронатної служби.

Так, цікавим для вивчення є досвід Великої Британії. Офіцер британської армії у відставці, полковник Річард Джастін Кемп зазначив, що ветеранам Сполученого Королівства надається медична та психологічна допомога; допомога в сфері освіти та відновлення працевлаштування; здійснюється виплата компенсації пораненим (відповідно до тяжкості поранення) та пенсійна підтримка для всіх військових у відставці (пенсія ветеранів звільнена від оподаткування); надається підтримка родинам загиблих учасників бойових дій (пропонується компенсація родинам, відповідно до податкових відрахувань чоловіків-військових, які загинули). Відзначалася діяльність благодійних організацій, які збирають кошти на підтримку ветеранів (включаючи освітні можливості) та сімей ветеранів, які загинули, виконуючи бойові завдання. Діяльність таких фондів, сприяє збереженню відчуття єдності у громадах (Verkhovna Rada of Ukraine, 2025).

Програмна менеджерка Програми USAID «Рада: наступне покоління» Бідонько Христина розповіла про соціальну підтримку ветеранів після демобілізації в країнах-членах НАТО, зокрема, в США, Польщі, Хорватії, Великій Британії та Естонії. Розповідалося про існування в онлайн-порталу самопомоги, який містить велику кількість методичних та помічних матеріалів самопомоги при переході від військової служби до цивільного життя; розробку урядових програм для смартфонів для боротьби з ПТСР, тривожністю, тощо. Цікавим є досвід функціонування гарячих ліній щодо «місць зустрічей» ветеранів, а також онлайн-чату для ветеранів, які шукають підтримку інших ветеранів. Велику увагу США приділяє повному державному супроводу у похованні та поминальних послугах для сім'ї загиблого ветерана (Ministry for Veterans Affairs of Ukraine, 2025). Що стосується ветерана-громадянина Естонії, то він має можливість звернутися до капелана щодо навчання релігії, богослужіння, реєстрації шлюбу, душпастирства та сповіді. Уряд Естонії також фінансує відпочинок у спа для військових (ветеранів) та їхніх сімей протягом трьох місяців з моменту повернення з місії (для підтримки морального здоров'я). Кошти від продажу благодійного об'єкту для збору коштів - брошка у вигляді блакитної квітки – направляються на підтримку родин ветеранів (Veteran Fund, 2025b).

Наприклад, Хорватія створила одну з найкращих у світі моделей соціального захисту ветеранів війни та їхньої реінтеграції у мирне життя, накопила значний досвід ефективної реалізації державної ветеранської політики. Адже через війну за незалежність у 1991-1995 роках пройшло майже все доросле чоловіче населення цієї європейської країни. Тому хорватський досвід турботи про ветеранів може виявитися найбільш прикладним для України (Ministry for Veterans Affairs of Ukraine, 2025). Таким чином, Україна має вдосконалювати досвід Хорватії, який для нас є надзвичайно цінним та корисним, зважаючи на значну кількість ветеранів та членів їхніх сімей, якими держава має опікуватися та забезпечувати соціальний захист, надавати медичну та психологічну підтримку, сприяти у перенавчанні та працевлаштуванні, допомогати у започаткуванні власної справи, підвищувати їхню конкурентоспроможність на ринку праці (Малюга & Сіньова, 2023).

Український ветеранський фонд провів комплексне дослідження портрета ветерана влітку 2022 року. За результатами якого вдалося окреслити фактичний портрет ветерана російсько-української війни станом на 23 лютого 2022 року, визначити ключові відмінності даного образу від уявлень про ветеранів, що побутують в українському суспільстві та поверхнево дослідити актуальні потреби ветеранів. Середньостатистичний ветеран російсько-української війни це, в переважній більшості, чоловік молодого працездатного віку – близько 30-45 років, що може бути представником абсолютно будь-якої сфери зайнятості, але на сьогодні є мобілізований до лав ЗСУ або займається волонтерством. Кількість жінок серед ветеранів останніми роками стрімко зростає. На сьогодні їхня частка від загальної кількості складає близько 9%. (Veteran Fund, 2025b).

Як бачимо, ведення війни чи антитерористичної операції потребує суттєвої мобілізації людських ресурсів як у середині країни, так і на окупованих територіях. Слід визнати, що під час війни, в першу чергу, страждає цивільне населення. Бойові дії супроводжуються терором, геноцидом, спустошенням, руйнуванням і пограбуванням матеріальних цінностей з боку армії країни-агресорки. Міжнародне гуманітарне право категорично забороняє дії, котрі вважаються актами терору і тероризму. Система міжнародних актів, які містять правові норми, соціальні стандарти у сфері соціального захисту складається з: декларацій, конвенцій, проектів міжнародних організацій, міждержавних угод. Норми таких актів мають різну юридичну силу: одні мають силу рекомендацій, встановлюють бажаний напрям діяльності, другі зобов'язані контролювати та нести відповідальність за виконання.

Міжнародно-правові акти встановлюють загально-новизнані стандарти прав і свобод і держави, які не можуть знизити рівень їх гарантій. Права і свободи людини перестали бути тільки внутрішньою справою держави, тепер вони – об'єкт уваги всієї міжнародної спільноти (Богданов, 2002). Право на соціальне забезпечення, закріплене в Загальній декларації прав людини 1948 р., нині визнається більшістю держав світу як фундаментальне право людини. Воно проголошене багатьма новітніми конституціями держав, відображене та деталізоване в універсальних і регіональних міжнародних документах у сфері захисту прав людини. Втім, враховуючи загальну специфіку соціально-економічних прав людини як прав другого покоління, держави постійно стикаються з проблемами реалізації цих прав (Shemshuchenko, Hrytsenko, & Marin, 2011).

Варто наголосити про Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки, яка передбачає шість завдань за напрямом «Посилення соціальної захищеності ветеранів війни та членів їх сімей у територіальних громадах за місцем їх постійного проживання (перебування)». Реалізація визначених завдань надасть ветеранам війни можливості щодо використання: програм перекваліфікації та професійного розвитку; удосконаленої соціальної сфери, житлового будівництва, у тому числі використання програм будівництва та надання житла ветеранам війни; запроваджених кредитно-фінансових механізмів для забезпечення ветеранів війни постійним та доступним житлом з пільговими умовами фінансування будівництва та придбання житла; можливостей для проживання у сільській місцевості ветеранів війни, які цього бажають; можливостей наданих завдяки стимулюванню розвитку підприємницької ініціативи серед ветеранів війни; наданої можливості щодо професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації ветеранів війни з урахуванням економічних особливостей регіонів та актуальних потреб ринку праці (Internews Ukraine, 2025).

Слід зауважити, що такі країни як Норвегія, США, Канада, Швеція та Сінгапур, впроваджують інноваційні підходи, спрямовані на забезпечення інтегрованої, доступної та ефективної підтримки для ветеранів війни. Інтеграція медичної допомоги, житлового влаштування, психологічної підтримки та професійної перепідготовки на одних платформах створює комплексний підхід до розв'язання потреб ветеранської громади (Шевченко, 2024).

Американська та ізраїльська системи адаптації говорять, що незайнятий ветеран - це економічні втрати для країни. У Штатах порахували, що відсутність адаптації ветеранів Афганістану та Іраку завдає шалених збитків. Тому питання роботи з цими людьми стоїть на найвищому рівні. Наприклад, існують

програми, які стимулюють роботодавця до того, щоб він наймав до себе ветеранів, а за це бізнес отримує податкові пільги. Або якщо понад 51% бізнесу належить ветеранам - це надає їм преференції, наприклад, у державних закупівлях (Хонда, 2025). Як наголошує Голова Асоціації підприємців-ветеранів АТО Сергій Позняк, розвиток підприємництва серед ветеранів є важливим, оскільки нині серед українських захисників багато підприємців, у багатьох з них бізнес уповільнився чи став на паузу. Він зазначає, що необхідна система кредитів, грантів, пільг, також важливим буде навчання ветеранів, які могли б зайнятися підприємницькою діяльністю, створити робочі місця, наприклад, в об'єднаних територіальних громадах (Ukrinform, 2025).

Як зазначає О.О. Кондратенко, в Україні достатня нормативно-правова база щодо соціальної захищеності ветеранів війни. Разом з тим потрібне своєчасне реагування на сучасні реалії, економічні виклики, доопрацювання законодавчої системи з питань соціальної адаптації військовослужбовців, з урахуванням передового міжнародного досвіду, в тому числі і в законодавчій площині. Тому, будь-яке прийняття та забезпечення нормативно-правових актів має здійснюватися на основі кращих законодавчих та практичних напрацювань, як вітчизняних, так й іноземних. І за обов'язкового урахування особливостей соціально-економічного розвитку України та зумовлених цими особливостями перспектив удосконалення відповідної державної політики (Кондратенко, 2018). Загалом зростає необхідність вдосконалення систем соціального захисту для ветеранів війни, оскільки сучасні виклики та потреби цієї групи населення вимагають інноваційних підходів та використання технологій для забезпечення повноцінної підтримки в їхньому громадянському житті. Недостатня доступність до інтегрованих сервісів, медичної допомоги та ефективних онлайн платформ створює виклик, який потребує негайного вирішення для забезпечення ветеранів оптимальними умовами відновлення та реінтеграції в суспільство (Шевченко, 2024).

При опитуванні на запитання, «Якої підтримки Ви потребуєте зараз найбільше», більше половини респондентів з числа ветеранів/ок, що на сьогодні не несуть службу в Силах оборони України зазначили, що потребують матеріальної підтримки – 50,2%. Актуальними потребами є медична підтримка і складає – 18,2%; інформаційна – 8,9%; психологічна – 7,1%, юридична та освітня складають по 4,9% та інші види підтримки (Veteran Fund, 2025b). Відповідаючи на питання про послуги для ветеранів, якими вони є найбільш задоволені, більшість респондентів виділяє комунальні субсидії (48%), безоплатний проїзд – 32,9% та пенсії – 22,7%. Психологічною

реабілітацією задоволені лише – 3,6% та грошовою допомогою – 2,7%. (Veteran Fund, 2025b). У рамках фокус-групи ветерани відповідали на блок питань щодо фінансового забезпечення, зокрема про недоліки в існуючій системі фінансової підтримки; перешкоди, з якими найчастіше зіштовхуються ветерани при оформленні різного роду пільг та про найбільш важливі та ефективні пільги, якими користуються ветерани. Учасники фокус-групи зауважили, що загалом система фінансової підтримки ветеранів та військових функціонує по-різному, в залежності від регіону. Окрім загальнонаціональних державних програм фінансової підтримки існують також ефективні ініціативи на рівні селищних та міських громад (Veteran Fund, 2025b). Дане дослідження було підготовлено на початку 2023 року навчально-аналітичним відділом Українського ветеранського фонду Міністерства у справах ветеранів у партнерстві із соціологічною групою «Рейтинг». Тому в Україні є необхідність залучати фонди, партнерства, долучатись до міжнародних проєктів для вивчення та обміну досвідом провідних країн, щоб соціально-правовий захист для ветеранів війни набув першочерговості в нашій державі та суспільстві (Сіньова, 2024).

Чудово, що приклади підтримки ветеранів, ми спостерігаємо від осіб найвищого рівня. Наприклад, українських ветеранів та ветеранок, під час неоголошеного візиту до України відвідав Принц Гаррі в реабілітаційному центрі Superhumans у Львові, де лі-

куються та проходять реабілітацію військові. В центрі він провів декілька годин, ознайомився з роботою реабілітаційного центру, поспілкувався з пораненими бійцями та лікарями. Такі зустрічі необхідні нашим ветеранам, лікарям, волонтерам, щоб не дати зламатися і пережити важкі випробування. Саме тому, такі заходи необхідні для наших ветеранів, щоб вони повірили в себе та відчували підтримку всього світу.

ВИСНОВКИ

Всебічний аналіз соціально-правового захисту ветеранів війни дозволяє нам зробити висновок, що ми маємо враховувати міжнародний досвід тих країн, які пройшли схожий шлях збройних конфліктів і мають позитивний досвід з реабілітації та підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх родин. Насамперед, мова йде про такі країни як США, Великобританія, Хорватія та ін. Для тих, хто потребує, має бути супровід у працевлаштуванні та адаптації до умов регіону перебування, психологічну підтримку та ін. Таким чином, чинне законодавство має змінюватись, так як є потреба у збільшенні ефективності застосування та забезпечення даної категорії осіб, враховуючи те, що війна продовжується і кількість ветеранів лише зростає. Тому державна політика у сфері ветеранів має бути адаптованою та гнучкою, щоб забезпечити їх відновлення та найшвидший перехід до нормального життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>
2. Малюга Л. Ю., Сінова Л. М. (2023). Проблеми соціальної адаптації та професійної інтеграції ветеранів війни в Україні. У: Розвадовський В. І. (ред.), Основні напрями модернізації Конституції України в контексті вступу до ЄС (с. 419). Івано-Франківськ.
3. Радіо Свобода. (20 квітня 2025). «Це сильні люди»: міністр у справах ветеранів розповіла про підтримку ветеранів та їхніх родин. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/laputina-intervyu-ministerstvodoromoha-veteranam/32422428.html>
4. Фонд ветеранів. (20 квітня 2025). Інноваційні підходи до працевлаштування та перепідготовки ветеранів: світовий досвід і перспективи для України. Режим доступу: <https://veteranfund.com.ua/innovative-approaches-to-employment-and-retraining-of-veterans/>
5. Верховна Рада України. (20 квітня 2025). Україна використовує найкращий міжнародний досвід організації ветеранської патронатної служби. Режим доступу: https://komspip.rada.gov.ua/documents/publiczny_konsultazii/76518.html
6. Міністерство у справах ветеранів України. (20 квітня 2025). Хорватія передала юридичні напрацювання щодо захисту ветеранів Міністерству у справах ветеранів. Режим доступу: <https://mva.gov.ua/ua/news/horvatiya-peredala-minveteraniv-svoyi-pravovi-napracyuvannya-shchodo-zahistu-veteraniv-cej-praktichnij-dosvid-budevikoristano-v-ukrayini-yuliya-laputina>
7. Фонд ветеранів. (20 квітня 2025). Потреби ветеранів 2023. Режим доступу: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2023/11/Potreby_veteraniv_2023.pdf
8. Богданов С. (2002). Соціальний захист осіб з інвалідністю: український та польський досвід (ред. О. Палій). Київ: Соломія Павличко «Основи».

9. Шемшученко Ю. С., Гриценко І. С., Марін О. К. (ред.). (2011). Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи. Київ: Логос.
10. Інтерньюз Україна. (20 квітня 2025). Соціальний і правовий захист ветеранів та ветеранок: загальний огляд законодавства. Режим доступу: https://internews.ua/storage/app/media/rang/2024/5/Social_legal_protection_of_veterans.pdf
11. Шевченко Р. П. (2024). Інноваційні підходи до організації соціального захисту ветеранів війни: міжнародний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*, (3), 184–188.
12. Хонда М. (20 квітня 2025). Адаптація ветеранів АТО до мирного життя — одне з головних завдань уряду. Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/blog/honda/4/>
13. Укрінформ. (20 квітня 2025). У Києві підписали меморандум про реабілітацію та соціалізацію ветеранів. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3689610-u-kiievi-pidpisali-memorandum-pro-reabilitaciu-ta-socializaciu-veteraniv.html>
14. Кондратенко О. О. (2018). Міжнародний досвід державного забезпечення соціального захисту ветеранів війни. *Публічне управління*, 1(61), 102–106.
15. Сінова Л. М. (2024). Щодо запровадження нової соціальної послуги «Соціальна адаптація ветеранів, жінок-ветеранок і членів їхніх родин». У: Серeda О. Г., Ярошенко О. М., Соловійов О. В. (ред.), Актуальні питання трудового права та права соціального забезпечення: Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (с. 313–316). Харків.

REFERENCES

1. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine, No. 254k/96-BP (1996, June 28). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text>
2. Malyuga, L. Y., & Sinova, L. M. (2023). Problems of social adaptation and professional integration of war veterans in Ukraine. In V. I. Rozvadovskyi (Ed.), *Main directions of modernization of the Constitution of Ukraine in the context of EU accession* (pp. 419). Ivano-Frankivsk.
3. Radio Svoboda. (2025, April 20). “These are powerful people”: The Minister for Veterans Affairs spoke about support for veterans and their families. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/laputina-intervyu-ministerstv-dopomoha-veteranam/32422428.html>
4. Veteran Fund. (2025, April 20). Innovative approaches to employment and retraining of veterans: Global experience and prospects for Ukraine. Retrieved from <https://veteranfund.com.ua/innovative-approaches-to-employment-and-retraining-of-veterans/>
5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025, April 20). Ukraine will use the best international experience of organizing the veteran patronage service. Retrieved from https://komspip.rada.gov.ua/documents/publiczny_konsultazii/76518.html
6. Ministry for Veterans Affairs of Ukraine. (2025, April 20). Croatia handed over legal developments on veteran protection to the Ministry for Veterans Affairs. Retrieved from <https://mva.gov.ua/ua/news/horvatiya-peredala-minveteraniv-svoyi-pravovi-napracyuvannya-shchodo-zahistu-veteraniv-cej-praktichnij-dosvid-bude-vikoristano-v-ukrayini-yuliya-laputina>
7. Veteran Fund. (2025, April 20). Veterans’ needs 2023. Retrieved from https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2023/11/Potreby_veteraniv_2023.pdf
8. Bohdanov, S. (2002). *Social protection of persons with disabilities: Ukrainian and Polish experience* (O. Paliy, Ed.). Kyiv: Solomiya Pavlychko “Osnovy”.
9. Shemshuchenko, Y. S., Hrytsenko, I. S., & Marin, O. K. (Eds.). (2011). *Comparative law: current state and prospects*. Kyiv: Logos.
10. Internews Ukraine. (2025, April 20). Social and legal protection of veterans and veteran women: General legislative overview. Retrieved from https://internews.ua/storage/app/media/rang/2024/5/Social_legal_protection_of_veterans.pdf
11. Shevchenko, R. P. (2024). Innovative approaches to the organization of social protection for war veterans: International experience. *Investments: Practice and Experience*, (3), 184–188.
12. Honda, M. (2025, April 20). Adaptation of ATO veterans to peaceful life – one of the main tasks of the government. Retrieved from <https://vechirniy.kyiv.ua/blog/honda/4/>
13. Ukrinform. (2025, April 20). Memorandum signed in Kyiv on the rehabilitation and socialization of veterans. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3689610-u-kiievi-pidpisali-memorandum-pro-reabilitaciu-ta-socializaciu-veteraniv.html>

14. Kondratenko, O. O. (2018). International experience in state provision of social protection for war veterans. *Public Administration*, 1(61), 102–106.
15. Sinova, L. M. (2024). On the introduction of a new social service “Social adaptation of veterans, female veterans, and their families”. In O. G. Sereda, O. M. Yaroshenko, & O. V. Solovyov (Eds.). *Topical issues of labor law and social security law: Proceedings of the XIV International Scientific and Practical Conference* (pp. 313–316). Kharkiv.

SINYOVA LIUDMYLA

PhD in Law, Associate Professor, Research Institute for Legal Support of Innovative Development
National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine

SOCIAL AND LEGAL PROTECTION OF WAR VETERANS: INTERNATIONAL EXPERIENCE

Abstract. The article is devoted to the study of the social and legal protection of war veterans in Ukraine and abroad. It examines the provision of veterans’ needs and the adaptation of best international practices. The article explores modern approaches to the socialization and adaptation of war veterans. It addresses the pressing issue of social protection for war veterans in the context of the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine. The author analyzes the complexity of social challenges faced by combatants and their families, emphasizing the need for a systematic approach to reintegration and socialization of veterans. The international experience of veteran support in countries such as the USA, the United Kingdom, Estonia, and Croatia is considered, as well as the possibility of adapting these practices in the Ukrainian context. The article identifies key areas of state policy in ensuring the rights and guarantees for this category of the population, including medical, psychological, and financial support. Particular attention is paid to the creation of a comprehensive national support system for veterans, taking into account international legal standards, innovative approaches, and the specifics of Ukraine's economy.

Author’s Contribution. The author prepared the article independently. All literature was selected, analyzed, and the conclusions were formulated solely by the author.

Disclosure Statement. The author has no competing financial, professional, or personal interests with other parties.

Keywords: adaptation, war veterans, guarantees, international experience, social protection, socialization.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Сіньова Л. М. Соціально-правовий захист ветеранів війни: міжнародний досвід. *Право та інновації*. 2025. № 2 (50). С. 21–27.